

„Naši protivníci jsou ještě slabší, zbabělejší a hloupější, než si myslíme“ Profesor Budil národu. Ti starší si prý pamatují

- CZ24 News | 6. června 2022

ČESKO: „Naši protivníci jsou ještě slabší, zbabělejší a hloupější, než si myslíme,“ vzkazuje filozof Ivo Budil těm, kteří nesouhlasí se současným směřováním Západu.

ParlamentníListy.cz s ním hovořily u příležitosti vydání jeho knihy *Globální dějiny a postliberální společnost*, ve které popisuje, jak se Západ díky liberalismu stal vládcem světa a díky tomu, co se z jeho systému vyvinulo nyní, svou pozici opouští. „Současná vláda přestala předstírat jakékoliv pouto a loajalitu k této zemi a nezakrývá, že slouží výlučně zájmům globální oligarchie,“ uvádí k současné situaci. A naděje? „Generace lidí, kteří si pamatují, že masové vystoupení v ulicích může vést ke svržení režimu, je v aktivním věku,“ sdělil profesor Budil.

Pane profesore, ve své nové knize *Globální dějiny a postliberální společnost* uvádíte: „Liberalismus se stal nepřítelem těch hodnot, které v minulosti učinily Západ mocnou a svobodnou civilizací.“ Které rozměry dnešního liberalismu máte na mysli? „Woke“ hnutí, hnutí kolem globálního oteplování, homosexualismus? Co vše?

Ve své knize se snažím ukázat, že největší hrozbu pro každou civilizaci představuje úpadek její kognitivní síly projevující se v poklesu kolektivní racionality a schopnosti efektivně se vyrovnávat s vnitřními a vnějšími krizemi. Původní étos liberalismu spočíval v tom, že člověk by měl být osvobozen od veškerých svazujících a tradičních institucí, náboženství a ideologií, které omezují jeho tvůrčí a podnikatelský potenciál. Tento záměr, jenž neměl v dějinách lidstva obdoby, zrodil v 18. a 19. století svébytný antropologický typ svobodného a dravého jedince, který dokázal pokořit a zahanbit všechny mimoevropské společnosti.

Od druhé poloviny 20. století se ale liberalismus, živený neustálou potřebou emancipovat, obrátil proti lidské přirozenosti, jazyku, rozumu a smysluplnému společenství, které chápe jako přetrvávající represivní struktury. Poslední fází liberalismu je propadnutí se do nihilismu a nicoty a zrušení lidství jako takového. Iracionální proudy a hnutí, jež jste zmínil, jsou tak dílčím výrazem pozdní patologické liberální fáze ničící zdravý rozum ve jménu absolutní svobody. Nevíme, proč k tomu vývoji došlo a zda byl nutný, nicméně pokud tuto krizi nepřekonáme, západní civilizace, jak ji známe, zmizí.

Který z rozměrů tohoto dnešního liberalismu nás, dle vás, ohrožuje nejvíce? Ba možná existenčně?

Velkým problémem je moralizující hysterie, s níž se projevují mnozí pozdně liberální aktivisté prosazující svoji agendu a s inkviziční zarputilostí pronásledující a stigmatizující své skutečné či domnělé odpůrce. Permanentní „hon na čarodějnice“ paralyzuje věcnou společenskou diskusi. Část společnosti se uchyluje do soukromí a rezignovaného mlčení, druhá část hledá finanční výhody a bezpečí ve skupinové konformitě.

Tragédie Západu spočívá v tom, že po dvou staletích průmyslové revoluce, sociálních bouří, revolucí, světových válek, fašismu a komunismu dospěl konečně k možnosti zřídit sociálně spravedlivou společnost těšící se nikoliv z nezměrného bohatství a požitkářství, ale z důstojného a svobodného života pro všechny občany. Impozantní poválečná obnova se zdála být velkým příslibem. Ale pak

náhle na sklonku dvacátého století souhra chamtivosti, zkorumpovanosti a hlouposti politických, ekonomických a intelektuálních elit vnesla do nitra Západu rozklad, který tento sen pohřbil. Zažijeme opět sociální vzpoury a nemilosrdnou válku bohatých a chudých. To bude odkaz zanikajícího liberalismu.

Co vás přimělo k sepsání takto rozsáhlé publikace, která čtenáři přibližuje historický vývoj světa od roku 500 až dodnes, a nakonec čtenáři vykládá příčiny krize dnešní západní demokracie?

Chtěl jsem doložit, že příběh Západu lze logicky začlenit do mnohem širšího vyprávění o dějinách světa jako takového. Až do raného novověku se těžiště světové hospodářské a politické moci rozkládalo v široké oblasti, která spojovala Blízký východ se Střední Asií, Indií a Čínou. Evropa se nacházela na vzdálené periferii. V 17. století, zejména v souvislosti s dramatickými dopady „malé doby ledové“, se zostřilo soupeření mezi hlavními eurasijskými civilizačními ohnisky.

Ve své knize se pokouším objasnit, proč mohutná impéria typu Osmanské říše, safíjovské Persie, Mughalské říše nebo čchingské Číny nedokázala čelit asertivitě Západu, který účinně spojil silný merkantilistický stát s vědeckým světonázorem a s ideologií liberalismu. Tato nadvláda Západu byla pomíjivým fenoménem trvajícím necelá dvě století. V současné době prožíváme opětovnou restauraci asijské moci. Jsem přesvědčen, že slabost euroamerické společnosti byla způsobena především sebedestruktivním zárodkem nalézajícím se uvnitř liberálního přístupu ke světu.

GLOBÁLNÍ DĚJINY A POSTLIBERÁLNÍ SPOLEČNOST

BUDOUCNOST
ZÁPADNÍ CIVILIZACE

Ivo T. Budil

TRITON

Mluvíte přímo o „liberalokracii“. Znamená to, že politická třída, která podobné myšlenky proponuje a která různými způsoby vytlačuje své kritiky, již vybočila mimo sféru toho, co můžeme nazvat „čistou“ demokracií?

Průmyslová revoluce na jedné straně radikálně změnila materiální podmínky lidské existence a vytvořila dostatek životních zdrojů pro každou lidskou bytost, na druhé straně ale vyostřila majetkové rozdíly a zrodila sociální otázku. Bohatí a vlivní lidé přirozeně tíhnou k přeměně v dědičnou oligarchii a široké lidové vrstvy se jim v tom pochopitelně snaží zabránit. Vznik demokratického systému a národního státu představoval určitý kompromis. Demokracie měla umožnit lidu kontrolovat moc bohatých a idea národa vytvářela kolektivní pouto a solidaritu bez ohledu na třídní příslušnost.

Globalizace a ideologie pozdního liberalismu ovšem umožnila zámožné třídě se vymknout zpod kontroly demokratického procesu a národního státu, a dokonce pod záminkou „pokrokového“ boje proti diskriminaci, rasismu či klimatické hrozbě podřývat a zpochybňovat jejich základy. Úpadek západní demokracie je přímo úměrný vzestupu nové globální oligarchie.

V knize nicméně píšete, že „totalita“ nehrozí, protože tato třída, která vyžaduje poslušnost, vynucuje „politickou korektnost“, zavádí cenzuru apod., nemá dostatečnou vitalitu. Místo toho dle vás nastane „stagnace veřejného života“. Stagnace je zlá věc, nicméně není to s nemožností totality až příliš optimistické? Tlak proti svobodě slova se stupňuje.

Musíme rozlišovat mezi totalitou a tradiční despocií, i když jejich průvodní jevy jsou často podobné. Totalitní režimy 20. století byly projevem nesmírné civilizační energie Západu a zahrnovaly ambiciózní vizi radikální proměny a modernizace společnosti. Fašismus usiloval o militantní stát obnoveného césarismu, nacismus o árijskou rasovou hierarchii a komunismus o beztřídní utopii věčného blahobytu.

Současná západní společnost postrádá vůli, vitalitu a imaginaci, aby si znovu vytyčila podobné totalitní projekty a vedla světové války za jejich uskutečnění. Jediným motivem globální oligarchie je chamtivost. Jejím cílem je oslabit a vykořenit lid, zbavit jej energie a vitality a učinit z něj pasivní a poslušné globální heilóty v systému planetárního otroctví. Výsledkem nebude totalita, ale vykořisťování, nesvoboda, stagnace a despocie.

Na druhou stranu varujete před tím, že by na Západě reakce na zmíněné politiky mohla přerůst ve vládu nacionalismu, fundamentalismu či armády. Co jste tím přesně měl na mysli? Příznivci Donalda Trumpa by možná namítli, že toto je podsouváno právě Trumpovi jakožto „nebezpečí pro demokracii“.

Donald Trump nepředstavuje nebezpečí pro demokracii, ale naopak jeho zvolení bylo výrazem zbytků demokratického instinktu amerického obyvatelstva vzdorujícího dopadům globalizace a pozdního liberalismu. Donald Trump navázal na čistě americkou tradici lidových vůdců typu Andrewa Jacksona nebo Williama Jenningse Bryana. Demokracie širokých vrstev opravdu často působí populisticky a xenofobně. To je však důležitý mobilizační faktor vtahující co nejvíce lidí do politické arény. Skutečný demokrat to vždy pochopí a obdobně jako Winston Churchill nebo Charles de Gaulle je schopen tento rys přeměnit ve vyšší národní aspirace. Kdo se nad tím pohoršuje, nebyl nikdy skutečným demokratem, ale pouhým elitářským snobem.

Čistě prakticky řečeno: Na podzim a v zimě hrozí dle mnoha pozorování kvůli ekonomické a energetické situaci výbuch nespokojenosti vůči Fialově vládě, která částečně též zastupuje myšlenky „nového liberalismu“, jak je popisujete. Může dojít k věcem, které bychom si asi nepřáli vidět?

Současná vláda přestala předstírat jakékoliv pouto a loajalitu k této zemi a nezakrývá, že slouží

výlučně zájmům globální oligarchie. Činy a slova kabinetu jsou zcela v souladu s duchem pozdního liberalismu. Tato upřímnost a otevřenost je však podle mého názoru taktickou chybou. Přichází předčasně v době, kdy stále existuje potenciál lidové vzpoury. Generace lidí, kteří si pamatují, že masové vystoupení v ulicích může vést ke svržení režimu, je v aktivním věku. Jejich zkušenost je společensky živá a vlivná navzdory ideologické indoktrinaci mladších ročníků a válečnické rétorice zamořující veřejný prostor. Domnívám se proto, že může naopak dojít k věcem, které bychom si přáli vidět.

Ti dnešní „noví liberálové“ či „liberalokraté“ dle vašeho mínění zakládají vrstvu, kterou nazýváte „novou aristokracií“. Dědičnou uzavřenou elitu, která ovšem není odvozena ani od půdy, ani od zásluh. Kdo tuto novou aristokracii tvoří? Které skupiny, která jména u nás i na globální úrovni?

Poté, kdy po neúspěšných válkách na Blízkém východě a v důsledku hospodářského a mocenského vzestupu Číny selhal pokus o ustavení světového amerického impéria, k jehož ideologům náleželi Samuel Huntington nebo Niall Ferguson, převzala iniciativu globální síť vlivných osob spjatých například se setkáními v Davosu. Pocházejí z finančních, korporátních, mediálních, neziskových, akademických či uměleckých kruhů. Existuje mezi nimi hierarchie, jednotný životní styl a jazyk, rivalita a intriky. Sjednocuje je pohrdání neprivilegovanými vrstvami, v nichž mají hodně pomahačů těšících se z iluze, že mezi globální aristokracií, kterou výstižně popsal Petr Hampl v Prolomení hradeb, proniknou.

Jsem nicméně přesvědčen, že jde o historicky pomíjivý fenomén. Nová aristokracie postrádá dostatečnou kognitivní sílu a skutečné vzdělání, není schopna reagovat a účinně řešit reálné problémy a je zajatcem svého vlastního velmi omezeného vidění světa. Stará aristokracie podporovala vědy a umění, budovala pozoruhodná díla a byla ochotna umírat na bojišti. Nic není současné aristokracii vzdálenější. Při střetu s tradičními revolučními silami minulosti by neobstála ani několik dní. V zásadě čeká na svého Maximiliena Robespiera.

Kromě zmíněných témat se zabýváte v knize i staršími bolestmi Západu, které vidíte v materiální nerovnosti. Citujete hrozbu, že 10-15 % obyvatelstva bude žít v bohatství, a zbytek v bídě. Co dle vás dělat a zároveň se nepropadnout do socialismu a rovnostářství?

Základní podmínkou prosperity je obnovení produktivních sil Západu. Musíme stavět, vynalézat a konstruovat. K tomu potřebujeme silnou a svobodnou střední třídu, podnikatele, výzkumníky a zdatné technokraty. Je žádoucí se připravovat na příchod postliberálního věku, kdy budou lidé otřesení pádem současného dekadentního řádu toužit po nové sjednocující síle. Bude-li to obrozená myšlenka svobodných národních společenství a technologického pokroku, tím lépe.

Idea socialismu byla zkompromitována hospodářskou stagnací, nevýkonnou byrokracií a nesvobodou, které byly charakteristické pro země východního bloku, excesy států všeobecného blahobytu v západní Evropě a přežívání válečného socialismu na Britských ostrovech, s nímž svedla heroický zápas Margaret Thatcherová. Proč by se nemohl zrodit konzervativní socialismus, o němž hovořil Oswald Spengler, Werner Sombart nebo Ernst Jünger? Demokratický socialismus v pojetí George Orwella poskytoval prostor jak pro individuální iniciativu, pracovitost a podnikatelské záměry, tak pro důstojné sociální podmínky nejširších vrstev. Hospodářsky nejúspěšnější státy světa vždy dokázaly nalézt vhodný ekonomický a politický model spojující výkonnost a sociální soudržnost, který v nejvyšší míře uvolnil jejich tvůrčí síly.

Doba je složitá a střety, o kterých píšete, se budou vyhrocovat. Jaké poučení a návod pro své vlastní chování a jednání by si čtenář vaší knihy měl odnést?

I když každá historická chvíle je jedinečná a poučení z dějin není v zásadě možné, lze vypožorovat určité atributy, které učinily Západ v minulosti velkým. Zároveň u zásadních historických změn a obrátů v minulosti stály často malé skupiny pracovitých a odolných jedinců pevně věřících ve své poslání.

Nepropadejme fatalismu a pocitu bezmoci. Naši protivníci jsou ještě slabší, zbabělejší a hloupější, než si myslíme. Musíme jim svým odporem a sebevědomím vnutit představu, že dějiny nejsou na jejich straně. To oni ztělesňují nahodilou výchylku z logiky vývoje Západu, na niž se bude jednou vzpomínat s pocitem studu, rozpaků a pohrdání.

[ZDROJ](#)